

RUMÂNUL

Redactor:
TIBERIU VUIA.

REDACȚIA
și
ADMINISTRAȚIA
ARAD,
Strada Mețianu No. 1

S'au împlinit zilele trecute, zece ani, dela cetirea în Parlamentul Ungariei, a declarației prin care poporul românesc își reclamă dreptul de a dispune liber și independent, de viitorul său.

Consiliul național român, a redactat această declarație în casa dlui deputat Aurel Lazar, din Oradea, în ziua de 12 Octomvrie, iar la 18 Octomvrie 1918, prin glasul autorizat al dlui Alexandru Vaida Voivod, destulul poporului românesc, se desfăcea de soarta imperiului în prăbușire, spre a se alipi șase săptămâni în urmă, la Alba-Iulia, de viitorul României înregite. Cetirea declarației de independență n'a putut fi împiedecată, iar răsunetul ei, deși aci, măsurile de restricțiune au oprit răspândirea ei, a avut repercusiune peste hotare, hotărând definitiv asupra celor ce urmau să vie.

Natiunea română, încăodată, are prilejul să verifice curajul și abnegațiunea, devotamentul și fanatismul cu care bărbații de elită ai provinciei noastre au servit în ceasuri de vijelie și primejdii, cauza sfântă a idealului omun.

Fie ca amintirea acelor zile, să trezească în noi, nevoia din ce în ce mai simțită de a alinia în ordine de muncă și de efort aci la hotare și pe pământuri, care vor mărturisi deapururi despre acele vremuri, spiritul românesc, solidar, constructiv și biruitor a piedecilor ce i-se pun în cale, de oriunde și de oricine...

Un document istoric

Declarațiunea cetită de dl ALEXANDRU VAIDA VOIVOD în Parlamentul ungueresc la 18 Octomvrie 1918

„Comitetul executiv al partidului național-român din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptesc pretenziunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temelul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta ei, — un drept care este acum recunoscut și de către guvernul ungar prin propunerea de armistițiu a monarhiei, — națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acuma uz de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul, ca liberă de orice înrăurire străină să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturii de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere. Organul național al națiunii române din Ungaria și Ardeal nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și acestui guvern să se considere

ca reprezentanțe ale națiunii române, ca să poată reprezenta la congresul general de pace interesele națiunii române din Ungaria și Ardeal, — căci apărarea intereselor ei, națiunea română o poate încredința numai unor factori designați de propria lor adunare națională.

Afară de organele delegate de adunarea națională, sau alese din mijlocul său, așa-dar afară de comitetul executiv al partidului național-român, nimenia nu poate fi îndreptățit să trateze și să hotărască în treburi cari se refer la situația politică a națiunii române. Toate deciziunile și acordurile, cari s'ar lua și s'ar face fără aprobarea acestor organe, le declarăm ca nule și fără valoare, cari nu leagă întru nimic națiunea română care trăiește în monarhia austro-ungară așteaptă și cere — după multe suferinși de veacuri — afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inalienabile, la deplina viață națională.”

Confesiune.

Mă întâlnisem odată cu câțiva oameni inimoși și ne sfătuirăm să trezim, din amorțiala lor, arădanii cari uită că sunt viță de Român. Temperament neliniștit fiind, impulsiv când este vorba de națiunea mea, și ușor influențabil ieșii cu un articol destul de vehement împotriva Românilor de aci.

N'a trecut mult de atunci și iată azi retracez totul. Nimic pentru națiune, nimic pentru patrie! Temperamentul impulsiv mi s'a domolit, prea marea dragoste pentru țară începe să mi se sleiască și parcă nimic comun nu mai am cu ceea ce adoram nu de mult. Privesc în juru-mi și mă simt părăsit, lăsat singur pe drumul pe care pornisem. Acum mă reîntorc. Oricât de frumos ar fi drumul pe care îl străbați, singur nu-i chip să culegi plăcerile ce îți se îmbie.

Și în definitiv, la ce să mă iau eu, și

Dta și altul să schimbăm ordinea atât de bine așezată. Sunt doar în fruntea țării, oameni, cari și-au luat sarcina de-a schimba ordinea actuală întrucât ea nu s'ar potrivea cu interesele națiunii. Pentru că acești oameni nu o schimbă, însemnează că există potriveală.

Legi avem, har Domnului, ce să mai facem noi!? Și azi găsești potriveală pentru orice caz. Iată un exemplu: cocoșul vecinului trece la gănile Dtale, Dta îi retezi o aripă cu gârbaciul; vine apoi jandarmul și te spește de dai ortul popii Așa o fi scriind la carte! Alt exemplu: legea îți dă dreptul să alegi deputat, senator, primar, ce gogie a fi, mergi la vot, intri în baioneta aceluiași jandarm. Dar, fără să mai numerotez exemplele, vi le dau, căci, sunt destule. Fără a face cu expropriații și furi pe improprietăți, dai pasapoarte bieților români și i trimiți chiar în fundul iadului, furi material, bani

din casele corpurilor de armată, trimiți prin aeroplanelle ce le comanzi, sute de voinici, pe cealaltă lume, pui mâna pe imobilele de ale statului, te improprietărești cu subsolul, avere națională, cheltuiești din vistieria statului sute de milioane pe motiv că faci împrumut și stabilizare. Glumă! Te duci și Dta în străinătate să-ți mai petreci și cheltuiești o sumuliță cu care ai putea reface rețeaua de căi ferate. Se terorizează regiuni întregi, se ucid oameni și nimenia nu e păcătos. Bageama legile așa glăsuesc!

O altă rânduială și mai bună! Îl vezi pe tip venind în dric de iarnă, într'o pelerină de ploaie, tot vânat, cu un geamantan în care poate că are o pereche de ciorapi găuriți sau indispensabil bun de spălat. Te miri ce vine să reclame. Unul zice căi polițai, altul agronom, celalalt că e prefect. Nu-l crezi Zâmbești și Dta plin de ironie și peste un jumătate an îl vezi lăfăindu-se într'o elegantă limuzină, stropindu-te cu noroi la colț de stradă unde îți cetești ziarul, așteptând să-ți vină rândul și d-tale.

Aștepți și așteptând și se tocesc ghetetele, îți iese coatele prin haină, și se tulbură ochii în orbite și într'o bună zi flămând, îți cumperi o franzeluță cu banii oficiali încasați pentru timbre. Nu mai aștepți acum! Totul îți dă statul. Până și pază.

E rău așa? Fie care își găsește rosturile lui, așa cum știe și cum poate. Rânduiala pare a fi bună. Numai să nu fie provizorie cum e guvernul actual al dlui Vintilă Brătianu!

Această stare pare a fi de neschimbat. Și, Doamne, mulți o blagoslovesc. Dar, oricât de înflorită ar fi ea, mulți, prea mulți o blastămă. Mulți stau cu pumnii încleștați, gata să se srunce ca fiarele asupra acelor cari sunt cauzele acestei stări.

În disperarea mea și sunt sigur că nu sunt singur, am ajuns până acolo încât îmi vine să-mi tăgăduiesc originea, dacă nu m'ar opri fala ce o simt când mă gândesc la gloriile strămoșilor mei, îmi vine să fug de aci și să uit că am avut o patrie, dar mă reține, mă chiamă țărâna înaintașilor mei. Și mi vine uneori să arunc ocări pentru națiunea care rabdă atâtea tâlhării și atâtea nelegiuri.

Nu sunt singur care vede astfel realitatea.

Ion I. Georgescu fostul prefect al județului Arad a decedat. Joi la orele 7.30 în urma unui atac de inimă, în vârstă de 54 ani.

Un împrumut de 700 milioane.

Ar fi pe cale să realizeze edilii metropolei bănățene. Suma acoasta urma să dea orașului Timișoara un avânt nou, înlesnind o dezvoltare cum nu am putea să urâm mai nerocosa cetății depe malul Begheului. Credem mai ales că cu acești bani se va da un colorit mai românesc și prin urmare mai viu acestei frumoase mândrii a țării.

Suma despre care se vorbește e frumoasă și Timișoara care a dat dovadă de atâtea ori că poate și imposibilul, o va avea.

Și atunci, ce să zicem noi? Cu biata noastră urbe împotmolită la o colitură a istoriei, cu mândria ei de atâdută răsturnată în Mureș, purtată pe ape departe...

Cum ne-ar prinde și noia bine, orașul azi al stelelor dlui Mărcuș, o sumă rotundă care să ne scoată din primejdia de g râmâne în pană, definitiv, spre mai marea glorie a liberalilor.

AGRARE**Nemulțumirile din comuna Tornea.**

— Orfanii și văduvele de războiu nu primesc pământ din cauza lui Iusth Ianos. —

Ziarul nostru care urmărește pas de pas în mod primordial necesitățile țărânilor nu poate să nu-și ridice cuvântul în fața unor stări ce îngreunează viața atât de frământată și chinuță a plugarilor români din județul Arad, de când legea agrară intrase în vigoare cu scop de a îndrepta și îmbunătăți situația țărânilor noastre a cărei vlagă s'a stors pe câmpul de luptă nemulțumirile au început să crească vertiginos în întreaga țară fie pentru greșita aplicare, fie pentru lacunele acestei legi. Nimenea n'a grăbit dintre acei chemați a înlătura răul să aducă vre-o modificare mai simțitoare care să intensifice mersul lucrărilor și să creeze modalități ca țăranul să-și poată odată munci pământul ca pe el său. Dimpotrivă s'a constatat că în întreaga țară, în majoritatea locurilor, pământurile expropriate și pădurile au fost date particularilor străini pentru exploatare întârziând astfel în mod culpabil improprierea țărânilor.

Comisiile agrare ca organe de executare sunt astfel puse la grea încercare trebuind pe de o parte să satisfacă cererile juste ale țăranilor nevoiași iar pe de alta să se mărginească în lucrările lor la suprafețele de pământ disponibile deci nearendate de statul român particularilor. În executarea legii deci aceste organe executive nu odată sunt bătute — netemeinic — de încă carea legii sau a îndatoririlor suferind unii membri din sânul acestor comisiuni agrare învinuiri și sancțiuni aduse numai pe baza unor rapoarte sau denunțuri de ale interesatilor clandestini sau a informațiilor ce le dau unii politicieni nesatisfăcuți. Numai astfel se explică repetatele anchete a inspectorilor agrari, anchete ce în majoritatea cazurilor rămân fără nici un rezultat întrucât nu există motive și nici vre-un caz care să atragă penalități. Ilegalitățile unor agronomi sau consilieri agricoli încă nu poate fi notă generală pentru toți ceilalți căci sunt și de cei cinstiți cari în executarea funcțiunii lor sunt la înălțime. Și ce rost au anchetele făcute acestor conștiințioși funcționari? Statul cu aceste anchete își cheltuie numai banii plătiți diurne și descurajează pe funcționarii săi aservindu-i astfel politicienilor zilei pe cari la orice oră să-i satisfacă. Puși în acest greu impas organele executive agrare nu pot face față multor nevoi ale țărânilor trebuind să respecte dispozițiile ce se iau la centru la repezeală cu desconsiderarea intereselor țărânilor.

Unii proprietarii expropriați grație intervențiilor la București își mențin pământurile în arendă lăsând să sufere o masă de nevoiași în interesul cărora s'a adus legea agrară. Întâia bănuială astfel cade asupra agronomilor și consilierilor agricoli. Și pentru calmarea spiritelor centrul se mulțumește a ordona o anchetă, deși în cazuri mai dese tocmai dela centru pornește sau ia naștere un act ce nemulțumește țărânilor.

În județul Arad lucrările agrare sunt în plin progres apropiindu-se de sfârșit. Comisiile agrare lucrează cu perseverență și cu multă trudă pentru a mulțumi în marginele posibile țărânilor. Munca și desinteresul președinților Gh. Alexianu și R. Orezeanu, este de apreciat alături de cari consilierul agricol D. Stoicescu se năzuiește a și îndeplini cât mai bine misiunea în polida acuzelor ce s'ar aduce.

Nu este nimic de zis asupra organelor executive agrare din Arad și suntem departe de orice bănuială asupra lor chiar când constatăm că deși ele lucrează cu multă conștiință sunt încă — în afară de vina lor — mari și multe nemulțumiri în județ. Obiectivitatea și scopul ce-l urmărim în interesul țărânilor ne face a semnala unele neajunsuri cari ating grav țărânilor.

În cazul de față ne servește ca indicu de orientare nemulțumirile din comuna Tornea. În această comună locuiește și moșierul Iusth Ianos unul din familia faimoasă maghiară a ministrului ungar de pe vremuri. Acesta posedă dela stat în arendă în baza unui contract o suprafață de pământ arator de aproape 300 jugh. cad. Suntem informați că acest contract a fost încheiat între el și stat acum 3—4 ani pe o durată de 10 ani. Cum necesitățile țărânilor din această comună nu pot fi acoperite din pământul disponibil, din care cauză multe văduve, orfanii și invalizi de războiu nu pot fi improprietăriți și mai cu seamă că acest contract expiră numai peste 5—6 ani, ar urma ca acești îndreptățiți fără vre-o altă avere să rămână fără nici o brează, pe când DI IUSTH IANOS să se răfăiască în pământuri arendate de la stat, cari au fost expropriate tocmai pentru luptătorii pe fronturi de odinioară.

Nu putem pricepe ce interes o fi avut statul să arendeze acestui „domn de pământ” un teren atât de mare și pe o durată atât de lungă chiar la granița de Vest unde inte-

rezele naționale cer colonizare și improprierea țărânilor a unui număr cât mai mare posibil de țărani români cari ne sunt doară fiește care o sentinelă de preț la hotarul țării.

Și de ce tocmai dlui Iusth Ianos?

Poate de aceea că soția Dlui Iusth se se plimbe în America și să participe la desvăluri de statui maghiare cum a făcut când s'a pus în fruntea delegației din Ungaria la inaugurarea monumentului lui Kossuth Lajos sau nu cumva lucrează de prezent la confederația tuturor maghiarilor de pe glob și în special ai celor din Statele Unite, ca glasul acestui stat de importanță preponderantă asupra confiniilor statelor noi. Este de prisos a mai destăinui sentimentele Dnei Iusth căci doară balul maghiar de astă iarnă cu culorile maghiare au fost și opera ei. Întreținerea atât de lung timp la Hollywood pentru lucrări de filmare nu va fi având alte misiuni? Figura lui Horthy, Rothermer și planurile diabolice musoliniane nu cumva își caută reflexiunea pe pânzele din Hollywood. Această doamnă de elită maghiară o fi comitând în străinătate acte de infidelitate pe când grâul din care își dospește pâinea, crește pe pământ românesc smuls de sub picioarele nevoiașilor și curagioșilor noștri santinele din Tornea. A fost un Dan căpitan de plai pe vremuri și mai avem și astăzi cu sutele cari cer pământ și rezilierea contractului cu Iusth Ianos.

Statul făcea un act național dând acest teren al dlui Iusth în primul rând îndreptățiților și creând obște sau o fermă de stat. Arendarea pământului lui Iusth Ianos a lovit grav interesele țărânilor și aceasta e suficient motiv pentru rezilierea contractului existent.

Creдем că nu va lipsi sollicitudinea din partea celor competenți și nici organele agrare ale județului nostru nu vor sta impasibile în fața acestor nevoi ale țărânilor din Tornea ci vor cere rezilierea contractului și improprierea întregii țărâni dela graniță.

Pentru orice eventualitate noi stăm în gardă hotărâți de data asta să nu desarmăm până nu se face dreptate.

R.

Republica cehoslovacă

Zece ani dela întemeierea ei.

Republica cehoslovacă, vecină cu noi la Miazănoapte — Apus, prietena și aliata noastră, formând împreună cu noi și cu regatul iugoslav, Mica Înțelegere, își prăznuiește la 28 Octombrie a. c., zece ani dela întemeiere.

Prietenia și alianța de azi între România și Cehoslovacia, a izvorit din suferințe comune în trecut; din aceleași năzuințe de libertate națională deplină în state naționale: din dragostea și cinstirea împrumutată a celor două popoare; din nevoia de a ne ajuta unii pe alții în viața economică industrială și din aceeași primejdie comună, ce ne-ar putea amenința în viitor.

Viitorul ambelor țări cere să ne cunoaștem, să ne iubim, să ne cinstim din an în an mai mult, strângând tot mai tare legăturile unei alianțe, care ne va fi folositoare nu numai nouă, ci și păcii Europei.

Se cuvine deci, să ne alăturăm și noi, din toată inima praznicului de azi al poporului cehoslovac, încercând să cunoaștem mai bine pe vecinii noștri de Apus — Miazănoapte.

Republica cehoslovacă se alcătuieste din două ramuri ale slavilor de Miazănoapte: din Cehi, cari locuiesc în Boemia, Moravia și-o parte a Sileziei și din Slovaci, cari locuiesc în județele din sudul Carpaților, Nordul Ungariei dealtădată. Salvii dela Miazănoapte, cași Români la venirea Ungurilor, își aveau voivodatele lor.

Voivodatele slave din sudul Carpaților, cele cu populație slovacă, s'au contopit rind pe rind în regatul Ungariei. La Nord de Carpați, — Boemia, Moravia și Silezia, au for-

mat un regat independent ceh până în secolul XV-lea, când Cehii au ajuns sub stăpânirea casei de Austria, ai cărei împărași au purtat în titulatura lor, până la prăbușirea monarhiei, numele de „Regi ai Boemiei”.

În veacurile de independență, Cehii din Boemia și Maravia s'au putut consolida și cultiva. Aveau o puternică clasă de meseriași și industriași, nobile, mulți oameni cu carte, școale înalte. Veacuri dearindul, după ce-au trecut sub Austria și-au putut desvoldă viața lor națională, fiind popor bogat și luminat, harnic și întreprinzător, iar Austria neîncercând să-și desnaționalizeze până înainte cu vreo sută de ani. Dar Austriacii s'au izbit dela început de o mare rezistență din partea Cehilor și pe teren cultural, politic cași pe cel economic, unde începeau să fie strimtorăți de pătrunderea elementelor germane.

Cu mult mai tristă și mai asemănătoare cu a Românilor din Ardeal, a fost soarta Slovacilor, rămași sub Unguri. Lipsiți de libertate, locuind în ținuturi sărace, fără oameni luminați, ei au ajuns iobagii groșilor unguri cași Români ardeleni și au trăit veacuri dearindul în grea robie. Când statul ungar a început politica lui de maghiarizare, între Slovacii săraci și fără carte, n'au întâmpinat rezistența pe care au făcut-o Români. Preoții și învățătorii Slovacilor s'au maghiarizat cu multă ușurință și din același popor, și-au părăsit neamul, trecând în rindul Ungurilor șovinști, nu număr însemnat de bărbați, ca la orice popor lipsit de conștiință națională.

Pela mijlocul veacului trecut primejdia maghiarizării Slovacilor a alarmat pe frații lor Cehi, din Boemia. Prin școale, prin ziare, prin propagandă, ei au încercat să treziască conștiința națională a Slovacilor din Ungaria. Adeseori le luau apărarea în parlamentul

din Viena, unde arătau starea de mizerie materială și morală în care îi țîn Ungurii și mijloacele prin care încearcă să-i desnaționalizeze.

Propaganda Cehilor n'a fost zadarnică. Se deșteptară câțiva intelectuali Slovaci cari studiaseră în Praga, la conștiință națională și deveniră în grabă luptători pentru libertățile poporului slovac. Pentru ei a fost o mare îmbărbătare lupta inversunată pe care o dădeau împotriva maghiarizării, Români din Ardeal și Banat. După pilda acestora, Slovaci au ajuns să-și poată alege în ultimii douăzeci de ani dinnainte de războiul mondial, câțiva deputați naționaliști în parlamentul din Budapesta. Din inițiativa și sub conducerea deputaților Români s'a format clubul deputaților naționalităților: Români, Slovaci și Sârbi, cari luptau împreună în parlamentul ungar, semănând deatunci sămburele din care avea să răsară Mica Înțelegere de azi, dintre cele trei popoare.

Deatunci au cunoscut și Slovacii ceiași Români cunosteau demult: temnițele ungarști, suprimarea gazetelor naționale și toate persecuțiile șovinștilor din Budapesta. Pentru Slovaci era o încercare mai grea decât pentru noi, fiindcă ei aveau încă puțini cărțurari gata de-a fi martiri ai neamului, era un popor mai mic și mai sărac, mai puțin luminat decât Români din Ardeal și din Banat.

Înainte de război Slovacii abia puteau număra între luptătorii lor pe față, pe Milan Hodzsa, păr. Hlinka și alți trei-patru și cu tot ajutorul ce li-l întindeau Cehi și acum, Slovacii alătura de Ruteni ar fi fost cei dintâi maghiarizați între națiunile din Ungaria, dacă dănuia monarhia austro ungară.

În ultimul deceniu dinnainte războiului cași la Români, era și la Cehi și la o parte dintre Slovaci tare convingerea, că numai

Aradul cultural: Teatrul de Vest.

Spectacolul întovărășește pe om, de-a lungul existenței sale în aparență, ca o exhibiție de desfătare, în fond însă el răspunde unei nevoi intime a sufletului nostru. În toate stările sale de progres, și în straturile sociale fără deosebire, găsim în individ iubirea pentru manifestațiile de artă vorbită.

Rampa este elementul de atracțiune pentru toate sufletele dornice și de momente alese de emoții și de prilejuri de a se instrui, fără efort.

Noi aci nu am cunoscut viața de teatru așa cum ea se desvoaltă la popoarele libere: ca o firească și vie eflorescență de lumină de fast și zimbet. Toamnele nu au cunoscut bucuria clipelor în care se deschid porțile teatrului românesc, pentru a cuprinde între pereții lui spiritul românesc, de — o țarnă întreagă.

Micile și rodnicele emoții cotidiene ale culiselor, viețile artiștilor, ne sunt străine, de îndată ce cortina, cade pe urma unei reprezentări dată de o trupă în trecere.

Inegalele condițiuni în care ne am trăit viața în trecut explică acest fenomen cultural dureros. Vremile de azi, îl scuză. Întârzierea pe care oficialitatea a dovedit-o față de această problemă n'a putut fi scurtată prin nici o silință particulară, care singură nu poate face mare lucru într-o asemenea întreprindere, care necesită o investiție de zeci de milioane.

Totuși inima și stăruința oamenilor de bine, pentru care rampa și scena, au constituit o atracțiune de-o viață întreagă, au putut trezi interesul oficialității, dându-ne, spre surpriza acestui sezon, „Teatrul de Vest”, care s'a înfățișat publicului nostru în seara de 17 Octombrie, cu piesa „Fântâna Blanduziei”.

Inițiat cu sediul la Oradea, și pus sub patronajul oamenilor de biserică ai Bihorului, (de ce nu și alții de aiurea?) asociația ne lămurește asupra împrejurărilor în care urea să funcționeze în viitor, în „Programul” care prezintă și pe artiștii de care dispune.

Să apreciem inițiativa oamenilor de teatru dnii Ștefan Mărcuș și Aurel P. Bănuț, este îndatorirea noastră a publicului. Trebuie să ne pătrundem de greutățile pe care înce-

puturile de acest fel, îl întâmpină aci unde continuitatea de spirit din trecut ne lipsește, iar contactul cu teatrul din centrele spirituale ale țării este atât de greu.

Să ușurăm așadar sarcina celor ce au început o acțiune atât de frumoasă în nădejdea că vor găsi în opinia publică, un sprijin, fără de care munca lor este un sacrificiu de prisos, iar nouă ne revine și obligațiunea de a răspunde moral, de a nu fi în ritmul vremii și al progresului. (t.v.)

„Ștregarul”, comedie în 4 acte de Ad. Szenes, localizată de Tiberiu Silvany

Teatrul de Vest a devenit o realitate. Deschiderea stagiunii din anul acesta cu „Fântâna Blanduziei”, jocul entuziast al artiștilor și sacrificiile imense materiale pe care le face societatea „Vestul Românesc” din Oradea-Mare, dovedește că dorul de cultură al orașelor dela granița de Vest, n'a putut să fie înăbușit de tembelismul oficialităților gata să svârle milioanele pe orice nimicuri și harpagonică în ce privește incurajarea adevăratelor manifestări culturale românești.

Trupa Teatrului de Vest a călcat în orașul nostru pentru a doua oară cu comedia „Ștregarul”. După poemul istoric al marelui Alecsandri, nici că se putea o alegere mai nimerită.

Comedia lui Ad. Szenes a fost așa de bine localizată, încât se poate cu mare succes aplica moravurilor și stărilor de astăzi.

Acțiunea se petrece la Urziceni în casa marelui romancier Cicerone Buzatu. El trăiește retras de viața șgomotoasă a Capitalei, împreună cu nevasta sa, o femeie energică și domitoare, Singura lui distracție e dr-ul Schwartz, vecinul lui. Într-o zi sosește un grup de eleve de liceu, delegate de cercul de lectură al școlii, să i propună ca să le țină o conferință în Dumineca ce urmează. Bietul om, timid din fire, nu vrea să le primească și roagă pe Tiberiu Domșa, un comis voiajor să vorbească în numele lui. Fetele îl iau pe Domșa drept adevăratul scriitor și de aici se nasc fel de fel de situații comice.

Actul al doilea se petrece la București în parcul Carol. Aici se infiripează o idilă

amoroasă între Domșa și Angela Ionescu, una din fetele cari au fost în delegația liceului la Urziceni. Ea îl ia pe Domșa drept Buzatu și-l invită la ea acasă, unde organizează o serată în onoarea lui. Tot aici mai vine și Buzatu cu madam Buzatu, cari au sosit în Capitală pentru niște afaceri. Ea află că soțul ei a fost invitat la serata d-rei Ionescu și se preface că se reîntoarce singură la Urziceni, spre a-l surprinde pe soțul ei.

În actul al treilea, se produc încurcături admirabile din situația falsă a lui Domșa față de dragostea Angelei mai ales că tatăl fetei, fabricant, e în acelaș timp și directorul general al lui Domșa.

Actul al patrulea se încheie în mod fericit în favoarea tuturor, D-na Buzatu își dă seama, că un soț trebuie să aibă mai multă libertate și bună înțelegere în căsnicie și devine mai blândă, iar dl Ionescu deasemenea acceptă căsătoria fiicei sale cu Domșa, pe care îl ridică la rangul de director.

Întreaga comedie este împregnată de situații foarte comice, cari stărnesc un râs sănătos.

Interpretarea deasemenea a fost admirabilă și se cuvine un cuvânt pentru fiecare din artiști.

D. C. Barcarotiu în Cicerone Buzatu a întrupat la perfecție tipul scriitorului de provincie precum și al bărbatului torturat de o femeie rea.

D-na Athena Rally a fost o Eufemie destul de rea și gălăgioasă, cu excepția rețușerii rolului pe unele locuri.

D. Cosiescu în dr. Schwartz a fost bun stătuitor, dar torturat tot de o femeie ca și Cicerone.

D. A. Dinu a fost un fabricant autentic și un părinte cu grije, deasemenea d. Botez în Stamate Săvulescu. Rolurile au fost interpretate admirabil.

D-na Botez ne-a redat pe Carolina Cozma, profesora de gimnastică, într-o realizare terică. Tipul expresiv al fetei bătrâne, încrezută și mediocră, dar torturată de dorul unei iubiri tomnatice.

D-ra Fiti Mihailovitz, A. Turturica și d-na Șerban, deși au avut roluri secundare de eleve, talentul lor s'a evidențiat și cu această ocazie.

D. Al. Șerban și C. Macedonski în elevi

desfacerea Austriei și a Ungariei și adunarea naționalităților în state naționale, le poate mântui pe acestea. Astfel idealul deschis prin război era acelaș la amândouă popoarele vecine și aliate azi.

Cehii prin propaganda lor puternică, prin presă, în parlamentul din Viena, în străinătate mai ales, atât înainte de război, cât mai cu seamă în vremea războiului, și-au câștigat merite neperitoare convingând lumea cultă din Apus, că monarhia austro-ungară e coaptă pentru prăbușire și că crearea statelor naționale e o problemă europeană și de pace în viitor. Cehii, în această propagandă, au întrecut pe Românii din Ardeal și Banat, având mai multe puteri și mai multe mijloace la îndemână.

De mai mult de-o jumătate de veac lupta pentru desrobire Români au dus-o umăr la umăr cu Cehii și cu Slovaci, în parlamentele din Viena și Budapesta, cași peste granițe.

Iar cu izbucnirea războiului, amândouă popoarele au simțit, că le răsare soarele. Cehii au fost un element principal în descompunerea armatei austro-ungare. În cazărmi, pe front, în spitale, acasă, ei au lucrat conștient, cași Românii, la ruperea cărușelor ce-i țineau legați de veacuri. Mii de Români ardeleni păstrează adâncă mulțumită abatelui Zavoral, care i-a îngrijit în spitale și a învățat românește pentru a le putea citi și scrie în limba lor. Abatele a fost anul acesta prin România, primit prețutindenea cu dragoste. El ne aduce aminte de un alt mare ceh prieten, Urban Jarnik, care în tovarășia lui Andrei Bărsan, au publicat întâia mare colecție de poezii populare în Ardeal. O adevărată înfrățire s'a născut între Românii și Cehii din armata austro-ungară, o franternizare pe fața. Comanden-

mul austro-ungar, a amestecat trupele, a schimbat garnizoanele. Dar, îngrozii cum erau, și-au pierdut mințile: în orașele din Ardeal au adus trupe din Boemia, iar regimintele ardeleni le-au mutat în Praga și Brno. Trupele cehe din Sibiu, de o pildă, abia așteptau să între România în război. Iar sub paza și cu asistența regimentelor ardeleniști din Praga s'a proclamat republica și independența cehoslovacă. În prinsoarea din Rusia, au format trupe de voluntari, puternice corpuri și Românii și Cehii; în Siberia au luptat chiar împreună, într-o puternică legiune. Iar în primăvara lui 1919, trupele române au ajutat Cehoslovaciei, să alunge depe teritoriul slovac trupele roșii ungurești.

În propaganda din străinătate, în vremea războiului, a făcut mult bine ambelor popoare veneratul președinte al republicii cehoslovace D I Massaryk, dovedind necesitatea desmembrării monarhiei. Delegații de-ai ofițerilor cehoslovaci au fost chiar în Iași noștri, în toamna războiului 1917. În America, în Rusia, în Franța, în Italia, — pretutindenea unde se făcea propagandă cehă și română, s'au înfrățit sub aceleași arme, fii celor două popoare.

Din suferințe, lupte și ideal comun, s'a ajuns la alianța de azi între cele două țări vecine. Dimpună cu Jugoslavia, apărăm pacea și civilizația în centrul Europei, ținând bine și puternic echilibrul de care se temeau, că se va primejdui marile puteri, odată cu deștăntarea Austro-Ungurilor. Întărind tot mai tare Mica Înțelegere, asigurăm pacea Europei în aceste părți.

Și vom întâri-o, pentru că avem acelaș ideal și în viitor și ne pot aștepta același primejdii: sumeția neliniștită a Ungurilor și bolșevismului rusesc. Cu această voință de

viitor, să nu uităm azi, ceiace putem învăța dela poporul vecin cehoslovac. Azi, Cehoslovacia, deși nu are decât 10 ani de existență, e o țară înfloritoare, respectată de toată lumea. Cehoslovaci au virtuți frumoase, pe care e bine să le cunoaștem și să ni-le câștigăm noi. În primul rând ei sunt un popor muncitor, harnic, cum sunt rari popoare în Europa. Munca la ei nu e o rușine, ci o mândrie, pentru toate clasele sociale. În muncă sunt stăruitori, perseverenți: nu se opresc la întâia piedică, nici la a zecea și nu se lasă până nu le biruie. Cehoslovaci se mulțumesc cu puțin, nu alergă după viață îmbuibată. Sunt cruțători și dornici de lumină. Sunt destui plugari, cari au școală secundară întreagă. E un popor de cinstă și de ordine, ceiace bagă de seamă orice străin, care la trece granița. Luptele politice la ei nu primejdiesc unitatea națională, sentimentul național e puternic. Popor cult, el lucrează cu armele științei și culturii, pe toate terenele vieții.

Industria lor e înfloritoare, Agricultură lor de model, în țară rînduală prețutindeni. Iată ce avem de învățat dela vecinii și prietenii noștri. O tot mai mare prietenie cu ei ne va înlesni să limpezim, cu dreptate și singura neînțelegere ce-o avem cu ei: granița Maramureșului, pentruca alianța noastră să fie desăvârșită. M.

APOLLO

27 Duminică

Omul care râde

Rep. incepe la orele 5, 7 și 9

